רבי שמעון בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר אף בגמר דבריו וכו'.

לא"ג דלר' יוסי חיילי תרוייהו היינו משום דתרי מילי קאמר ואינם פירוש זה לזה אבל הכא מן השעורים הוא פי' מה שאמר הרי עלי מנחה [א] וכיון דלף בגמר דבריו אדם נתפס מבטלים להא דאמר בתחלה הרי עלי מנחה ואפי' אם אמר אילו הייתי יודע שאין עודרין כך לא הייתי עודר כך אלא כך והיינו טעמא דרבנן דאליס להו לשון ראשון ולא הוי נדר ופתחו עמו כי אמר אילו הייתי יודע כו' כדאמרינן בהמנחות והנסכים (מנחות קג.) ב: **מה ראו חנניה מישאל ועזריה.** פ"ה מה ראו שלא דרשו וחי בהם ולא שימות בהן וקשה דהא בפרהסיא הוה ומסקינן בסנהדרין (דף עד.) דלכולי עלמא בפרהסיא חייב למסור עצמו אפילו אמצוה קלה ומפר"ת דלגלס זה שעשה נבוכדנצר לאו ע"ז הוה אלא אינדרטא שעשה לכבוד עצמו ולכך קאמר מה ראו וכן משמע מדכתיב ואלהך לית אנחנא פלחין ולגלס דהכא לא נסגוד משמע דאלהא דידיה ולגלמא תרי מילי איינהו ואתי נמי שפיר הא דאמרינן באלו נערות (כתובות נג:) אלמלי נגדו לחננייה מישאל ועזריה פלחו לגלמא ואי ע"ז הוה ח"ו היו משתחוים לו [ג] ומיהו לשון פלחו לא אתי שפיר [ד] ור"י מפרש מה ראו שלא נרחו כמו קודם המעשה היו יכולים לברוח כמו שעשה דניאל כדאמר בחלק (סנהדרין פג.) ג' היו באותה עלה [ה]: **אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת.** הקשה ה"ר יוסף למה אין מברכין בכל שעה שנהנה ממנו דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ותירץ דה"מ כשגופו נהנה [ו] אבל שאר הנאה לא [ז] ואף על גב דמברכין על אור השמש בכל יום [ח] היינו משום שמתחדש בכל יום [ט]: אלא

קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ מקולם אין שאין מקולם לא אמרי מקולם [א]לא שנא אמר לא שנא לא אמר שאינו מקולם פירש אין לא פירש לא רב אחא מתני לה להא מתני' [ב]כר' שמעון מתקיף לה רב ששת בשלמא למאן דתני לה כרבי יוסי ניחא אלא למאן דמתני כר' שמעון מי ניחא [ג]והתנן רבי שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים אמר ליה רבינא לרב אשי ומאן דמתני לה כר' יוסי מי ניחא והאמר רבא [ד]רבי שמעון בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר [ד]אף בגמר דבריו אדם נתפס מאי לאו מדרבי שמעון סבר לה כר' יוסי רבי יוסי נמי סבר לה כרבי שמעון לא רבי שמעון סבר לה כר' יוסי ולא רבי יוסי סבר לה כר' שמעון איבעיא להו תודום איש רומי גברא רבה הוה או בעל אגרופין הוה ת"ש עוד זו דרש תודום איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו [ו]ובאו [ועלו] בביתך [וגו'] ובתנורך ובמשארותיך אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה רבי יוסי בר אבין אמר מטיל מלאי לכים של תלמידי חכמים היה דאמר ר' יוחנן כל [ה]המטיל מלאי לכים תלמידי חכמים זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנא' [ז]כי בצל החכמה בצל הכסף: **מתני'** [ז]מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הכפורים מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין [ח]ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים: **גמ' תנא** [ט]בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק שניהן לדבר אחד נתכוונו אמר רב יהושע דרש רבא [ז]ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו' בין שאמרו להדליק ובין שאמרו שלא להדליק שניהם לא נתכוונו אלא לדבר אחד אמר רב יהודה אמר שמואל אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחלת ברייתו הוא אמר ליה ההוא סבא ואיתימא רבה בר בר חנה [י]ישר וכן אמר רבי יוחנן עולא הוה רכיב חמרא ואזיל והוה שקיל ואזיל רבי אבא מימיניה ורבה בר בר חנה משמאליה אמר ליה רבי אבא לעולא ודאי דאמריתו משמיה דרבי יוחנן אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הואיל ותחלת ברייתו הוא הדר עולא חזא ביה ברבה בר בר חנה בישות א"ל אנא לאו אהא אמרי אלא אהא אמרי דתני תנא קמיה דרבי יוחנן ר"ש בן אלעזר אומר [י]יום הכפורים שחל להיות בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת ועני רבי יוחנן בתריה וחכמים אוסרים א"ל עדא תהא קרי עליה רב יוסף [ד]מים עמוקים עצה בלב איש ואיש

פסח קאמר: **גברא רבה הוה.** ומפני כבודו לא גזרו עליו גדוי: **או בעל אגרופין.** ומפני הירלאה: **ועוד זו דרש.** אלמא גברא רבה הוה: **מה ראו.** שלא דרשו [ה] וחי בהן [ו] ולא שימות בהן [ז]: **מטיל מלאי.** נותן סחורה לתלמידי חכמים להשתכר בה: **בצל החכמה.** במחילת החכמה יכנס זה שהנהיו מנכסיו: **מתני' מקום שנהגו להדליק את הנר.** בגמרא מפרש טעמא: **גמ' בין שאמרו להדליק** והנוהגין שלא להדליק לא נתכוונו אלא לדבר אחד להפרישם עצמו ממשכבי אשה האומרים להדליק משום דאין אדם משמש מטתו לאור הנר והאומרים שלא להדליק סוברים כשהנר דולק רואה את אשתו ומתאוה לה: **ישר.** שפיר קאמרת. וכן א"ר יוחנן ולא גרסינן ישר: **ודאי דאמריתו כו'.** אמת הדבר ששמעתי עליכם שאתם אומרים משמיה דר' יוחנן הכי: **הדר עולא חזא ביה ברבה בר בר חנה בישות.** נסתכל בו בפנים זועפות כלומר אתה אמרת בשם רבי יוחנן והוא לא אמר כן אלא אף במוצאי יום הואיל ודבר אחד הוא שנאסר בו כל היום ועכשיו נהנה ממנו: **אנא אהא אמרי לה.** משמיה דרבי יוחנן דענה אחר התנא וחכמים אוסרין להדליק את הנר אף ביום הכפורים שחל להיות בשבת עד מוצאי שבת ולא הזכרתי שמו של ר' יוחנן על אור במוצאי שבת אלא בזו והם סבורים שעל דבר ברכת האור הזכרתי שמו: **עדא אהא.** זאת תהיה. בזו אני מודה שאמרה רבי יוחנן: [ט] **זה עולא.** [י] שהבין מדבריו של רבה בר בר חנה טעות וחזא ביה בישות וסתם דבריו שלא אמר לו כלום והיינו עלה בלב אים דנקיטו ליה בלביה ולא אמר לו למה אמרת כך: ואיש

קרוב להאכיל. דומה לקדשים: **שאינו מקולם לא.** וקשיא לרב דאמר בשר גרידא מיתלף בפסח: ומשני **מקולם.** אע"ג דלא אמר בשר זה לפסח ולא מזכיר עליו את השם אסור אבל שאינו מקולם אמר הרי בשר זה לפסח אסור משום דגרמא בקורלא שם: **רב אחא מתני לה להא מתני'.** דתודום: **כר' שמעון.** אמר רבי שמעון תודום אים רומי כו': **רבי שמעון פוטר.** בגאומר הרי עלי מנחה מן השעורים דתנן במנחות [קג.] מביא מן החיטין דכיון דאמר הרי עלי מנחה תפוס לשון ראשון ומנחה אינה באה מן השעורין נדבה הלכך יביא מן החיטין ורבי שמעון פוטר דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס ונדבך ודעתו לכל מה שמוליא בפיו ולמנחת שעורין נתכוין וסבור שאדם יכול להתנדב ולהביא כן ולפיכך אין בדבריו כלום. והאי מאכיל גדי מקולם נמי מאי קרוב לקדשים בחוץ איכא הלא מחייב לא קרא עליו שם פסח ואפילו היה קורא לו שם בשעת גלייה שלא כדרך המקדישין הוא ואין השם חל עליו: **ר' שמעון.** דפטר בגאומר מנחה מן השעורים ולא חייביה משום תפוס לשון ראשון בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר במסכת תמורה (דף כה:) אף בגמר דבריו אדם נדבך ונתפס כלומר תופס הוא את גמר דבריו דתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דבני ר"מ דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס דתנן תחלה הואיל ולא הוה אפשר ליה להוליא שני שמות כאחד ועל כרחו הוליא זה אחר זה דבריו קיימין ותרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים: **מאי לאו מדרבי שמעון סבר לה כרבי יוסי.** בתפיסת גמר דבריה: **ר' יוסי סבר לה כר' שמעון.** בתנדב שלא כדרך המתנדבים לא אמר כלום והיא דתודום לא מתוקמא כר' יוסי: ה"ג **לא ר"ש סבר לה כר' יוסי ולא רבי יוסי סבר לה כרבי שמעון.** והכי פירושא לא היא כדאמרת אלא רבי שמעון סבר לה כרבי יוסי דאף בגמר דבריו אדם נתפס דעת האדם והוה ליה מתנדב שלא כדרך מתנדבין ורבי שמעון סבר הואיל ושלא כהוגן התנדב אין בדבריו כלום אבל רבי יוסי לא סבר כרבי שמעון בתנדב שלא כדרך המתנדבין דלא אמר כלום אלא חיובי מחייב ליה להביא מנחת חיטין ולאו משום תפוס לשון ראשון אלא משום דאין אדם מוליא דבריו לבטלה. וגבי גדי מקולם נמי אע"ג דשלא כדרך המקדישין הוא הוה ליה קרוב להאכיל קדשים בחוץ דאי הוה אמר עליה הרי זה לפסח אמרי לדמי

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה ראו וכו' וחי בהם ולא שימות בהם:

רבינו חננאל

ופרקינן גדי מקולס אפילו בסתמא שלא יזכיר לפסח אסור, אבל בשר שאינו מקולס ראשו על כרעיו ועל קרבו, אם הזכיר עליו לפסח אסור, סתמא מותר. אמר רב פפא ודוקא בשר כי האי גונא אסור, אבל חטים ואפילו אומר חטים הללו לפסח מותרין, מ"ט חטים דמינטרן לפסח קאמר. איכא דמתני להא דרבי יוסי הכי, א"ר שמעון הנהיג תודוס איש רומי לאכול כו'. ואתקפינן בשלמא למאן דמתני לה כרבי יוסי, חייש ר' יוסי בכי האי גוונא, אלא למאן דמתני לה כר' שמעון מי חייש ר' שמעון כי האי גונא, והתנן בסוף מנחות הרי עלי מנחה מן השעורין יביא מן החטים, קמח יביא מן הסלת כו', עד רבי שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין. הנה מי שיאמר כגון זה בשר זה לפסח לא חייש ליה דהא אין אדם מתנדב בשר לקרבן. ולר' יוסי מי ניחא, והאמר רבא רבי שמעון בשיטת רבי יוסי דסבר בגמר דבריו אדם מתפיס אמרה, דתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים, הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר. אמר רבי יוסי אם לכך נתכוון מתחלה אע"פ שאי איפשר לקרות שני שמות כאחד דבריו קיימין. ואוקימנא לרבי יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס. לאו מדרבי שמעון סבר לה כר' יוסי ר' יוסי נמי וכו'. ואסיקנא תודוס איש רומי חכם היה ומטיל מלאי בכיס תלמידי חכמים היה. **מתני' מקום שנהגו להדליק ביום הכפורים.** מי שאמר להדליק סבר שאם יהיה הבית אפל ישמש מטתו, לפיכך ידליק להתרחק מן העבירה, ומי שאמר לא ידליק סבר אין היצר מתאוה אלא לדבר שהעין רואה, לפיכך לא ידליק, שכיון שלא יראה לא יתאוה ושניהם לטובה נתכוונו. פירוש דבר אחר תשמיש המטה. אבל מדליקין בפונדקאות ובבית המים. **אמר רב יהודה אמר שמואל** אין מברכין על האור אלא במוצאי שבתות הואיל ותחלת ברייתו הוא, אמר ליה יישר, וכן אמר רבי יוחנן. **אמר ליה רבי אבא לעולא ודאי דאמריתו משמא דרבי יוחנן אין מברכין על האור אלא במוצאי שבתות.** אהדר דוא ברבה בר בר חנה בישות, והרגיש רבה בר בר חנה ואמר ליה לא אמרי לך הכי, אלא הכי אמרי, תאני חדא קמיה דרבי יוחנן, רבי שמעון בן אלעזר אומר יום הכפורים שחל להיות בשבת אפילו במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין מפני כבוד השבת, עאני רבי יוחנן בתריה וחכמים אוסרין, ודייקינן מינה מאחר שאין מדליקין ביום הכפורים לא מצא אור ששבת

מלאכת עבודה, לפיכך [נ"א: שמעינן מינה כי] אין מברכין על האור במוצאי יום הכפורים. אמר ליה עדה תהא, כלומר זאת תהא, ופירוש עדה כדגרסינן בגיטין בעניין בנתיה דרב נחמן עדי גוברין, ותוב עדה סוראה כלן ענין אחד הן. וכיון שדחו שמועה זו, כלומר אינה הלכה, כמאן סבירא, כי הא דאמרן משום ר' אלעזר מברכין על האור במוצאי שבתות ובמוצאי יום הכפורים וכן עמא דבר.

תורה אור השלם

1. וְשָׁרַץ הַיְאֹר צְפַרְדְּעִים וְעָלוּ וּבָאוּ בְּבֵיתְךָ וּבַחֲדַר מִשְׁכָּבְךָ וְעַל מִטָּתֶךָ וּבְבֵית עֲבָדֶיךָ וּבָעַמֶּךָ וּבְתַנּוּרֶיךָ וּבְמִשְׁאֲרֹתֶיךָ:
שמות ז כח

2. כִּי בְצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלָיו:
קהלת ז יב

3. וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר: ישעיהו ס כא

4. מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלֶנָּה: משלי כ ה

מוסף רש"י

קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחוץ. והכי אלמא ליה שאתה מאכיל את ישראל כעין קדשים והכולאה אומר הוקדשו לפסח (ביצה כג.). **אף בגמר דבריו אדם נתפס.** כלומר תחלת דבריו של אדם וסופן כולן דעתו נתפסת וכולן מתקיימין (לקמן ס.) דלא אזלינן בתר לשון ראשון לחודיה ולא בתר אחרון לחודיה אלא בתר כולהו (מנחות קג:). **המטיל מלאי לכים.** מעות ומלאי להסתכר בהן למחצית שכר (שבת סג.). **ודאי דאמריתו.** לשון שאלה הוא, אמת הוא ששמעתי שאתם אומרים דבר זה של תימה (כתובות פו.).

מוסף תוספות

א. וכאילו אמר הרי עלי מן השעורין מנחה ולא תרי מילי קאמר. תוס' שאנץ. ב. אבל ר' יוסי דלא מחשיב ליה לשון ראשון הכא נמי לא מחשיב ליה לענין הכי אלא ה"ק הרי עלי מנחה מן השעורין אם יכול לחול יחול ואם לאו לא יחול. שם. ג. ולא היה התלמוד אומר כן על צדיקים כאלו. תוס' הלל"ש. ד. דלשון זה לא שייכא אלא בע"ז. תוס' שאנץ. ה. אלא שמסרו והכינו עצמם לקדושת יוצרם ק"ו מצפרדעים. שם. ו. בדברים הנכנסים לגוף. מי הל"ן. ז. וריח נמי נכנס לגוף הוא. שם. ח. [ד]ברכת השבח הוא. שם. ט. אבל תשמישו של אור ואורו משתמשין בו ביום ובלילה לפיכך אין לברך עליו בכל לילה, וכענין שאמרו בברכת השבח שאין מברכין אותן אלא לפרקים, שהרואה את הים הגדול אינו מברך אלא בשעמד ל' יום ולא ראוהו וכו', אלא במוצ"ש מפני שתחילת ברייתו הוא, ראוי לברך עליו וכו'. שם.

מסורת הש"ס

א) ל"ל בר"ם, ב) מנחות קג. מיר ט. [ערכין כ.], ג) [מנחות קג:], ד) [לקמן נט: ס. מיר ט.], ה) עי' שבת סג. וכתובות קיז:, ו) [תוספתא פ"ג הי"א], ז) [שבת סג: וש"נ ול"ל ישר וכ"א בברכות מב: ובשבת סג: שבועות מ. מה: חולין יז: עה: ישר בב' יודין], ח) [ויקרא יח], ט) שיך לדף נד ע"א, י) שהבין מדבריו של רבי אבא בהבנ"ח טעות כל"ל רש"ל, כ) [ועי' תוס' כתובות נג: ד"ה אילמלי ותוס' ע"ז ג. ד"ה שלא],